

Västanbladet

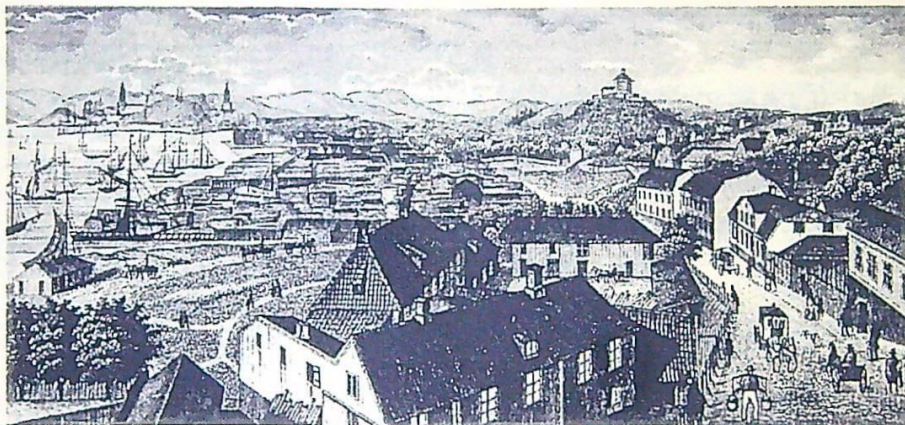
GöteborgsRegionens Släktforskare

Årg 17

2000

Nr 2

Konstnären har befunnit sig på Stigbergsåsen / Stigberget och vänt sig österut mot Göteborg. Göta älv syns till vänster med uppankrade skepp och längst bort ligger staden inom vallgraven med sina två kyrktorn.

I fonden framträder Skansen Kronan högt belägen på Risåsen. Närmast till höger går Stigbergssliden, den enda vägen västerut, med livlig häst- och gångtrafik och till höger i backen ligger Sjömanshuset, som finns kvar än idag.

Mitt i bilden är ett stort område, Masthugget, där man haft bygg- och utrustningsplatser för segelfartygen och med tiden även ordnat upplag för trävaruhanteringen. Masttimret flottades på älven från inlandet och finhögs till master och rår. Senare har namnet Masthugget mer fått avse bergshöjden ovanför själva huggplatsen. Det var inte heller långt till en repslagarebana som låg längs med den nuv. Bangatan på dess västra sida.

Bild i Göteborgs Stadsmuseum, utförd av Leonard Björkfeldt omkr. 1840.

Vårens tema: "Sjöfart och sjöfolk".

VÄSTRA SVERIGES GENEALOGISKA FÖRENING

- gammal förening, som har bytt namn -

INNEHÅLL NR 2 - 2000

VI MÖTS 3

Rolf Ekelund:

FRÅN ORDFÖRANDEN 4

VSGF:S VERKSAMHET 1999 5

BOKSLUT 1999 6

Martin Bratt:

FAMILJEBIBELN - ETT SUPPLEMENT.... 7

Per Clemensson:

VÄSTSVENSKA KAPARE 8

Elisabeth Ahldin Dahl:

TVÅ SJÖMÄN - TVÅ LEVNADSÖDEN 10

Karin Edvall:

PROVINSIALLÄKARARKIV 13

Karin Edvall:

PROSTITUTIONEN I GÖTEBORG 20

LANDET RUNT 24

NYA MEDLEMMAR 27

RIKSSTÄMMA I LINKÖPING 28

NÄSTA NUMMER AV VÄSTANBLADET

UTKOMMER I BÖRJAN AV SEPT.

MANUSSTOPP DEN 7 AUG.

ISSN - 1102 - 4453

Kopierad på miljövänligt papper hos

Mediagruppen KOPIERINGEN AB, Gbg

GöteborgsRegionens Släktforskare

MEDLEMSFÖRENING I SVERIGES
SLÄKTFORSKARFÖRBUND

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 GÖTEBORG
Tel. 031 - 13 12 26 (tisd. 10-12, torsd. 10-14),
Postgiro 24 23 85 - 3

Styrelse 2 0 0 0

Ordf. Rolf Ekelund, 031 - 93 15 15
Lerdalav. Pl. 5114, 429 34 KULLAVIK

V.ordf. Per Clemensson, 031 - 20 65 63
S. Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG

Bibl. Tommy Näzell, 031 - 338 08 58
Klarbärsv. 18, 435 43 PIXBO

Sekr. Joel Holger, 031 - 40 85 20,
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG

Kassör Ewert Arwidsson, 0520 - 707 39, Göte-
borgsv. 91 A, 461 54 TROLLHÄTTAN

Klubbm. Karin Holger, 031 - 40 85 20
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG

Övriga Ingegärd Almquist-Persson
031 - 44 18 13, Postgången 1 A,
433 34 PARTILLE

Lars Olof Lööf, 031 - 40 57 51
S. Vägen 95, 412 63 GÖTEBORG

Örjan Nordmalm, 031 - 20 57 27,
Bohusg. 24, 411 39 GÖTEBORG

Suppl. Jan Kartengren, 031 - 97 01 86
Box 21, 430 81 KÖPSTADSÖ

Per Liljeström, 0302 - 131 91
Vänskapen 3 e, 443 34 LERUM

Sybil Winell, 031 - 16 05 95
Föreningsg. 16 E, 411 27 GÖTEBORG

Västanbladet

Ansvarig utgivare: Per Liljeström

Redaktionskommitté:

Per Clemensson, Per Liljeström och Joel Holger

Västanbladet ingår i medlemsavgiften 135.- kr/år
och utkommer årligen med fyra nummer.

vi möts

MEDLEM !

DU TÄNKER VÄL PÅ ATT DET ÄR DU

SOM ÄR FÖRENINGEN, UTAN DIG BLIR DET INGEN VERKSAMHET !

VÅREN 2000

MÅNDAGEN DEN 10 APRIL, KL. 18.30

Föreningskväll på Erik Dahlbergsgatan 36 B med föredrag av arkivarie Ann-Christin Alexandersson över ämnet: "Känsö, karantänstationen i Göteborgs inlopp".

SÖNDAGEN DEN 21 MAJ, KL. 10.30

Båtutfärd till KÄNSÖ karantänstation i Göteborgs södra skärgård, samordnas med IOGT-NTO.

Avfärd med sjötaxibåt vid **GKSS-bryggans starttribun** (som är skyltad **Skandia**) i Långedrag's båthamn.

På Känsö får vi en guidad promenad i den historiska miljön och vackra västkustnaturen. Utfärden beräknas ta 4-5 tim. i anspråk varför lunchkorg medtages, även om viss servering finns under båtturen.

Kostnad för båttresa och guide: 75-100.- kr/pers. beroende på antalet deltagare.

Obs. att det kan vara svårt att finna en parkeringsplats vid Långedrag.

Därför rekommenderas spårvagn linje 4, **hållplats Långedrag.**

Vagnen tar 25 min från Järntorget. Från spårvagnshållplatsen till bryggan tar det c:a 10 min att gå. Passera **Café-paviljongen**. Vid bryggan finns skylten **GKSS-BÅTHAMN**; titta efter **Skandia**-reklamskylten !

ANMÄLAN för utfärden senast den 5 maj till

Stina Börjeson tel. 031 - 25 75 55 eller Karin Holger tel. 031 - 40 85 20

*Föreningskvällen senast fredagen innan mötet. Kaffe serveras,
mötesavgift 40.- kr.*

Entrén till samlingsalen sker genom G R S egen lokal, vilken måste läsas under själva mötet. Kom således i god tid. Vi har öppet 1 timma före föreningsmötet. Samlingsalen rymmer 40 personer. Ev. återbud måste anmälas.

Från ordföranden ...

Så har då föreningen bytt namn ! På årsmötet den 13 mars stadfästes av medlemmarna det nya namnet

"GöteborgsRegionens Släktforskare"

Anledningen är att "Västra Sveriges Genealogiska Förening" varit för "tungt" och att folk i allmänhet inte känner till innebörden av ordet Genealogi även om det är internationellt gångbart. Dessutom är vi inte ensamma längre i västra Sverige då de senaste två decennierna startats ett tjugotal lokala släktforskarföreningar.

Inget annat kommer att förändras. Vårt verksamhetsområde är detsamma som förut - framför allt i västra Sverige - men vi vill accentuera Göteborg som centralort.

I vår förenings regi har under februari startats två kurser i släktforskning för pensionärer med c:a 8 personer i varje och som leds av våra kunniga medlemmar Sybil Winell och Ingegärd Almquist-Persson.

Vi behandlar f.n. höstens program, som kommer att presenteras i sin helhet i vårt septembernummer. Bl.a. blir det ett besök på Mosaiska kyrkogården vid Stampen.

Lördagen den 30 sept. gör vi en bussfärd till Linneväveriet i Horred, som lovat att köra fabriken den dagen enkom för oss. Vi arbetar också på en sammankomst hos Visans Vänner i Kustens hus med sång och musik.

Men glöm inte vårens utfärd, som går per båt från Långedrag, för ett besök på Käsö karantänstation. Se programmet sid 3.

Rolf Ekelund

Släktforskare !

2.787:-

**... i rabatt för Du, vid köp av
Copex L D 75.**

**Du betalar endast 4.600:- inkl. moms
(ord. pris 7.387:-)**

- * läsaren har specialanpassad fichehållare för SVAR-fiche
- * 1 st objektiv med 42 x förstoringegrad
- * stor bildskärm 29 x 28 cm
- * frakt tillkommer
- * 7 dagars returrätt

MSAB
MICROSYSTEM AB

Schélegatan 3
416 60 Göteborg
031 - 19 06 09

Box 22
520 30 Ljung
0513 - 50020

Västra Sveriges Genealogiska Förenings verksamhet 1999

Vid föreningens årsmöte den 13 mars på Erik Dahlbergsgatan 36 godkändes styrelsens verksamhetsberättelse och bokslut för år 1999. Bokslutet återfinns på sid. 6 och verksamhetsberättelsen i sammandrag här nedan.

Medlemmar: Föreningens medlemsantal var vid årsskiftet 1999/2000 378 personer.

Styrelsen: Årets styrelse har haft 9 st protokollförda sammanträden.

Sammankomster: 207 personer har deltagit i följande möten och utflykter:

17.2. Föreningskväll med kåseri av Kristina Söderpalm om "Skottarna i Ostindiska Kompaniet".

17.3. Årsmöte. Valnämnd utsågs och Stina Börjeson valdes till VSGF:s hedersledamot. Beslut togs om att inlämna en motion till Släktforskarförbundets Riksstämman i augusti. Efter förhandlingarna berättade Lars Hellgren om sin släkt i Tyskland.

21.4. Föreningskväll med föredrag av Lennart Limberg om "Emigrationens olika nivåer" i tid och rum.

29.5. Vårutfärd till Kobergs Slottsbibliotek, som förevisades av Nils Sandberg, vidare till Innovatum i Trollhättan samt Surte Glasbruksmuseum, där P.G. Kihl berättade om brukets historia.

25.9. Besök på Gunnebo Slott och Trädgårdar i Mölndal. Guide Monica Perman.

18.10 Föreningskväll med föredrag av Rolf Ekelund om "Folkvandringstiden, Europas historia från år 0 till 800-talet".

13.11 Arkivens dag på Göteborgs Landsarkiv. Bokbord och antavlor på skärmar.

15.11 Höstmöte. Verksamhetsplan 2000 samt budget och oförändrad årsavgift för nästkommande år fastställdes. Beslutades om att ändra föreningsnamnet till GöteborgsRegionens Släktforskare. Styrelse och revisorer för år 2000 utsågs (sid. 2 i detta Västanblad). Efter förhandlingarna höll LarsOlof Lööf föredrag om "Ostindiska sjömäns klädsel och utrustning".

Övrig verksamhet: Bibliotek och expedition har varit öppna tisdagar 10-12 samt torsdagar 10-14 och haft 527 noterade besök. I samband med föreningsmöten (se ovan) har ytterligare 147 medlemmar bekantat sig med bokbeståndet, som nu omfattar 5032 nummer. Dessutom har vi ett 70-tal tidskrifter från andra släktforskarföreningar. Biblioteket har utrustats med två datorer för medlemmarnas forskning på cd-skivor och i Släktdatas registerfiler. Västanbladet utkom med fyra nummer.

En grupp har under våren gemensamt förkovrat sig i gammal handskriftläsning.

"Hjälp till självhjälp" hade två sammankomster under våren.

Torsdagsgruppen har fortsatt sitt arbete med den Långströmska samlingen.

Ekonomi: Föreningens ekonomi under året blev i stort sett balanserad. Bidrag har erhållits från Fritidsförvaltningen i Göteborg samt Västra Götalandsregionens kultursekretariat.

Styrelsen framför härmed föreningens varma tack till bidragsgivarna.

Ett stort tack riktas också till alla de föreningsmedlemmar, som bidragit till verksamheten genom personliga insatser och gåvor.

1999 års styrelse

Resultaträkning per 1999-12-31

Intäkter

Balanserad vinst 1998	6680,74	
Årsavgifter	43310,00	
Västra Götalandsregionen	6000,00	
Göteborgs fritidsförvaltning	1414,00	
Långströmska fonden	2000,00	
Lotterier	0,00	1)
Gåvor	10783,00	2)
Mötesintäkter	3436,00	
Bokförsäljning	1189,50	
Annons Västanbladet	500,00	
Upplösning fond (årets underskott)	694,52	
Räntor	123,03	
Summa	76130,79	

Kostnader

Hyror	34000,00	
Porto	8391,10	
Tryckning Västanbladet	9678,00	
Administrationskostnader	5686,69	
Försäkringar	771,00	
Föreningsavgifter	625,00	
Telefon	1528,00	
Energi	1479,00	
Uppvaktningar	1275,00	
Sveriges Släktforskareförbund	2697,00	
Långströmska fonden	10000,00	
Summa	76130,79	

Balansräkning per 1999-12-31

Tillgångar

Kassa	0,00	
Bank	18254,12	
Postgiro	36784,28	
Böcker, inventarier	15900,00	3)
Förinbetald hyra jan-mars 2000	8500,00	
Summa	79438,40	

Skulder

Långströmska fonden	13062,90	2)
Biblioteksfond	15900,00	3)
Ständiga medlemmars fond	3311,95	
Personhistoriska fonden	11719,55	
Reservfonden	9000,00	
Förinbetalda medlemsavgifter/gåvor	25444,00	
Prenumeration på Västanbladet år 2000	1000,00	
Summa	79438,40	

- 1) Underskottet i de budgeterade intäkterna består i huvudsak av uteblivna lotteriintäkter. Dessa har inkommit år 2000.
- 2) Långströmska fonden har under året utökats med en gåva på 10.000 kr från frk. Karin Långström
- 3) Biblioteksfondens består ej utav kontanter utan är ett möjligt realisationsvärde på VSGF:s bibliotek

Familjebibeln - ett supplement till kyrkböckerna

av Martin Bratt

I många bouppteckningar från 1700- och 1800-talet finner man "En bibel" under rubriken TILLGÅNGAR, BÖCKER. Särskilt vanligt var detta bland lantbefolkningen. Givetvis förekom det andra böcker, men BIBELN hade ändå sin givna plats.

I Sverige liksom i andra europeiska länder uppstod särskilda föreningar - Bibelsällskap - med uppgift att översätta, trycka och sprida bibeln bland menige man. I Sverige bildades på engelskt initiativ flera bibelsällskap; i Göteborg 1813.

Men bibeln kunde även användas i annat syfte. När ett barn kom till världen, när någon gifte sig eller gick bort - vad var naturligare än att man skrev in händelsen i sin bibel? Där kunde anteckningen säkrast bevaras för eftervärlden. Det har berättats att svenska utvandrare till Nordamerika tog med sig bibeln för att göra sådana anteckningar. Visserligen förekom en ordnad kyrkobokföring i de svenska emigrantförsamlingarna, men man kunde ju aldrig vara säker på att man skulle hamna i en sådan församling.

På frälsehemmanet Bäckebo i Backa socken (numera Göteborgs kommun) bodde mellan åren 1836-1911 en från Stralsund invandrad familj - familjen Friedländer. Efter den siste Friedländer påträffades en hos Samuel Rumstedt i Stockholm år 1818 tryckt bibel. På insidan av pärmens framsida står att läsa: "Enk. Cathar. Jacobsson

har af Gborgs Bitr. Bibel Sällskap fått denna Bibeln, som icke får säljas, pantsättas eller i mät tagas. Gborg d. 12 Maji 1821. Sam Kamp." Så rädd om bibeln var man!

Lite längre ner på sidan har Sam Kamp skrivit följande: "Lägg uppå hjertat min lära. Syr. 22:17. — Med denna förmaning och under ofvanstående förbindelse gifven åt Pig. Greta Andersson. d. 5 febr. 1822".

På insidan av pärmens baksida har familjen Friedländer antecknat sina fyra söners och fyra döttrars födelsedagar. För den sist födde sonen Johannis Eduard Jöran har anteckning gjorts att han avled 1854, endast 15 år gammal. Efter det året finns inga anteckningar. Man har varit noga, även klockslagen för födelserna har antecknats.

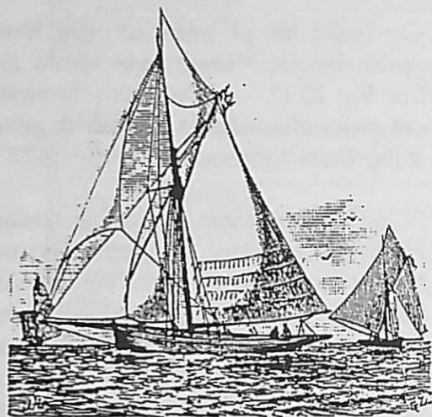
Om kyrkböcker i en församling förstörts kan man ibland finna de förlorade uppgifterna i en familjebibel. För Backas del förstördes många delar av kyrkoarkivet vid en brand den 4 december 1874 i Säve prästgård. De flesta av uppgifterna i den Friedländerska familjebibeln kan visserligen återfinnas i Backa kyrkoböcker, men andra böcker och längder av betydelse för familjen saknas. Det är därför viktigt att familjebiblar bevaras till gagn för släktforskningen. Vissa släkter har också förstått att placera sådana biblar i sina släktföreningsarkiv. I Brattska släktföreningens arkiv (i Riksarkivet) finns den Wennerstiernska släktbibeln, tryckt 1674 med anteckningar från

1729 och därefter fortsättningsvis med anteckningar om släkten Bratt (från Brattfors). I samma arkiv finns en annan släktbibel med okänt tryckår rörande samma Brattsläkt.

Även handlanden i Jönköping Gustaf Adolph Höckert, fader till den berömda porträttmålaren Johan Fredrik Höckert, har

lämnat efter sig en släktbibel. Den befinner sig i privat ägo.

Till sist en fråga till Västanbladets läsare: Äger någon eller har någon av läsarna vetenskap om en familjebibel (släktbibel) så hör av Er till författaren av denna artikel (tel. 031 / 52 21 81).

På sommaren 1710 utrustades det första kaparskeppet i Göteborg, "Jägaren", med kapten Tore Moberg som chef. 1711 fanns c:a 40 göteborgska kaparskepp av olika storlekar på havet. Den ryktbaraste av dem alla var amiralen Lars Gathenhielm (född 1689 på gården Gatan i Onsala församling och död där 1718).

1804 utfärdade Kungl. Maj:t reglemente om svensk handelssjöfart under krig mellan främmande sjömakter, vari bestämmelser lämnades om kaperi, neutralitet, visitation, konvojer mm. Ytterligare reglementen om uppbringningar, embargo och kaperi utfärdades i början av 1808 under intryck av oron i Sveriges omgivning.

Västsvenska kapare

av Per Clemensson

Troligt utseende av kuttern "Snappopp"

Danmarks ställningstagande för kejsar Napoleon och Frankrike och mot England och kontinentalblockaden medförde öppet krig med England. 1807 bombarderades Köpenhamn och den danska flottan erövrades. År 1808 förklarades även krig med Sverige.

I Göteborg tjänade man under kontinentalblockaden stora pengar och man var väl medveten om betydelsen av en spärr i sändestransporterna mellan Jylland och Norge. Landshövdingen Carpelan utfärdade redan den 25 mars 1808 på eget bevåg ett interimistiskt kaparbrev för handelsmannen i Marstrand Charles Winberg och hans eschaloup "Beata", förd av fänriken Jonas Westbeck. Redan den 2 april kan Carpelan meddela Konungen att Westbeck lyckats

GRS medlemsmatrikel 2000 beräknas utkomma efter sommaren:

Får Du Västanbladet till oriktig eller felstavad adress, eller har Du nytt telefonnummer? - Var god meddela GRS (postens portofria kort) ev. justeringar!

Kartor över Bohuslän. Till salu ett antal äldre "Generalstabens karta över Sverige". Blad 32 Göteborg, 41 Uddevalla, 51 Fjällbacka NV, 61 Strömstad och en sammansatt karta av blad 24, 25, 32 o. 33. Tryckår från 1909-1951. Pris 350.- kr inkl. porto för alla. Leif Nygård, Berggatan 25, 70364 Örebro. Tel. 019 - 102137. - Mycket fint skick -

uppbringa en del fientliga proviantfartyg (1 skonert med järn och bräder, 1 brigg barlastad, 1 jakt med järn och järnkakelugnar och 1 jakt med salt). Redan den 5 april har åter Westbeck uppbringat två danska fartyg (jakten "Anna Christina" och barkskeppet "Tvenne bröder" om 15 resp. 32 läster lastade med 1280 tunnor havre, 359 tunnor korn och 70 tunnor malt). Den 9 april rapporterades Westbeck ha tagit två briggar och två galeaser. Den 14 april erhöll "Beata" kaparerättighet av Kungl. Maj:t, daterad den 7 april.

Ansökan om kaparbrev inlämnades den 16 april av grosshandlaren Olof Wijk i Göteborg för en kutter "SNAPPOPP" med 36 mans besättning och beväpnad med 8 kanoner, 4 nickhakar samt skjutgevävar och sablar. I rask takt beviljades sedan kaparbrev för "Spekulation", "Planeten", "Lyckelig", "Bringaren" och "Dristigheten".

De av kaparna tillfångatagna besättningsarna, 1808 tillsammans utgörande 71 man, inhystes å Karlstens fästning och deras försörjning vållade landshövdingen stora bekymmer. Alla beväpnade fartyg tillföll kronan varvid dock 1.000 riksdaler lämnades i ersättning för varje "svår" kanon. Alla han-

Olof Wijk, d.ä. (1786-1856), redare, kommerseråd, riksdagsman och borgarståndets talman 1850/51.

Bild GBGs Stadsmuseum

delsfartyg blev uppbringarens egendom. Varorna auktionerades vanligtvis bort i Göteborg. Den svenska kaparverksamheten upphörde i april 1809. På fredskongressen i Paris 1856 avskaffades kaperiet.

Litteratur:

Carl A Tiselius: Göteborg under kontinentaltiden perioden 1808-1810.

Göteborg 1935

Publicerat som DOKUMENTET nr 4-1993 vid Göteborgs Landsarkiv.

Två sjömän - två levnadsöden

*från min släktforskning
av Elisabeth Ahldin Dahl*

De ungdomar som förr i tiden mönstrade till sjömän kom ofta från en hemmiljö utan någon som helst anknytning till sjömanslivet. Vad var det då som fick dem att välja detta hårda, riskfyllda och dåligt betalda yrke? Det är en fråga som jag ofta ställer mig när jag tänker på de två medlemmarna i min släkt som så markant bröt sig ut ur familjegemenskapen i Jönköping. De bar båda samma namn - Gustav Hall.

Den förste, Gustav Rudolf Hall, var äldste son till en bagarmästare och min farfar. År 1869 vid 16 års ålder "anmäldes han att till sjömansyrket vilja afgå från läroverket och i sådant avseende erhålla betyg". Man kunde tro att orsaken var skolsvårigheter, men nej! Betyget var gott, bl a med Beröm godkänd i Matematik och med Nöje godkänd i såväl Franska, Tyska som Engelska samt med Beröm godkänd flit och ett Mycket Gott Uppförande. Var det äventyrslystnad som drev honom till att välja en oviss framtid framför tryggheten i det välbärgade hemmet? Han var skötsam och hade turen med sig - snart kunde han lämna livet till sjöss för en fortsatt utbildning och en karriär som ingenjör och kamrer i grannlandet Finland.

Den andre, Gustav Wilhelm Hall, var hans brorson. Han hade nyss fyllt 19 när han 1906 lämnade föräldrar och åtta yngre syskon för sin första resa. Kanske tänkte han på sin farbror och drömde om

en liknande framtid - men ödet ville annorlunda.

Nedan följer Helge Wizéns skildring 70 år senare i Gotlands Allehanda (den 16 okt.1976) av det fruktansvärda slutet på denna mardrömsresa och dess följder för ynglingens familj.

Marsgaisten tog "Sheldervik"

"Marsgaisten" hade pinat ön i ett par dygn. Våt klabbnsnö hade nästan gjort vägarna ofarbara. Havet var kallt. Sjön fruktansvärd. Brotten dånade in med oförminskad styrka. Byarna mätte hård stormstyrka. Beaufortskalan penklade upp mot 11. Havet täcktes stundom av rykande skum medan vägbergen tycktes klättra över varandra. Människorna höll sig inomhus till värmen från en kakelugnsbrasa. Ingen ville utanför dörren om inte arbete och nöden krävde.

Sådan var förmiddagen den 12 mars 1906. En onsdag men inte vilken onsdag som helst. Den skulle betyda död för tre 18-19 års grabbar som i trettiosex timmar kämpat en omänsklig kamp mot storm och överbrytande sjö för att nå Slite med en gödningslast på skonaren "Sheldervik" av Johnstorp.

Ingen hade sett något från land. Ingen hade hört något annat än stormens fioler och de dånande brotten. Men när kung Bore med sin knytnäve slog ett hål i snömodden, då såg man. Det stod en skuta på Hummelboholm nere i Burs. Av fockmasten stod ännu en stump som ett utropstecken mot den

gråkalla omgivningen. Sjön bröt över det svarta skrovet.

Det blev fart på gubbarna i land. Nu glömde man kaminen och kaffealvan för att rädda liv.

Hon kan inte ha stått där mer än en halvtimme resonerade man. För hon håller inte ihop en timme till i den här sjön. Skutan stod inte mer än tvåhundra meter från stranden, men man kunde ingenting göra. Sjön var ursinnig och kunde någon ta sig i land så var det ett mirakel.

En kom. Skepparen Oscar Munthe. Man fick se en arm fåkta i skummet. Ett huvud och en rundhult. Man höll varandra i hän-

derna och den starkaste gick ut i sjön och brotten. Med förenade krafter blev skepparen bärgad.

De var fem . . .

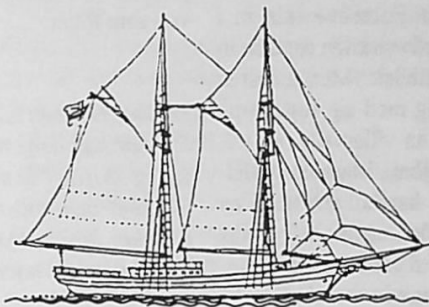
Innan han sjönk ihop sa han bara att vi hängde alla fem på bommen. . . .

Det var ingen tvekan i de orden. De hade varit fem som tagit rundhulten som sin enda utväg till räddning. Var fanns de andra fyra?

Skepparen drogs in i värmen med svåra skrubbsår i ansikte, på armar och ben. Men han levde. Medan han fick sin vård på bästa sätt så gick de övriga landlängs. Den förste man hittade var styrmannen. Han var så medtagen att de trodde han var död. Hade

hjälpn kommit fem minuter senare så hade dödssiffran stigit till fyra av fem. Styrmannen repade sig trots att han var blåslagen med brutet ben och nästan inga kläder på kroppen.

De övriga tre hittades inom loppet av en timme. Alla var ihjälfrusna. Samtidigt kom bordläggningen iland från vraket. Hon hade smulats sönder på mindre än ett par timmar.

Slättoppad skonare

tidiga mars månad. Lugnet blev föregångare till stormen och kylan. Man hade varit uppe under Öland den första stormnatten men på grund av mörker och snö hade man inte vågat sig mot kusten för att söka hamn.

En mardröm

De följande trettiosex timmarna var som en enda mardröm. Den tre år gamla skutan var av gott virke och gav inte upp i första taget. Sjöarna spolade över däck i en oavbruten följd. Skansen blev vattenfylld när kappen slogs sönder. Akterut stod vattnet fotdjupt i kajutan. Man frös ända in i märgen. Segeln blåste ur liken redan på ett tidigt stadium. Några försegel hade klarat sig och det var vår räddning upp till Gotland. De

Sjöförhöret

Sjöförhöret slog fast att "Sheldervik" lämnat Limhamn med gödning till Slite. Resans första dygn hade förflutit lugnt. Alltför lugnt. Det blev nästan tomt vindstilla. Detta hade oroat Munthe. Det var inte vanligt att stiltjen breder ut sig över Östersjön i

lyfte upp stäven och höll sjön borta mer än om de inte haft dem.

Själva strandningen visste de inte mycket av. Något land hade de inte siktat. Klabbnsjön hade suddat ut allt. Kocken hade störtat ikull vid en överhalning och slagit upp ett stort sår i huvudet strax före det dånade till under kölen.

Strandningen blev våldsamt. Alla fem störtade som slagna av en jättenäve rakt in i styrbords garnering medan vatten forsade in överallt i samma ögonblick. Mesanmasten störtade i däck och tog med sig toppen på fockmasten. Allt blev en villervalla av trä, rep och väldiga brottsjöar. Mastens gaffelbom låg närmast till hands, avbruten en meter från masten. Den skulle bli deras flytetyg i ett desperat försök att nå stranden. Det gällde att hänga kvar och försöka ha huvudet över vattenytan i den kokande sjön. Kocken försvann först. Han orkade bara få ett par stora brott över sig så var han borta. Sen mindes inte skepparen så mycket mer. Bara att händerna liksom frös fast vid bommen.

De omkomna var matrosen L.W.Andersson från Viken född 1888, matrosen G.W.Hall från Jönköping född 1887 och kocken V.Sundström från Bonga född 1887.

Wrakgods

När "marsgaisten" lugnade ut sig var stranden vid Hummelboholm översållad av vrakgods. Man bärgade lite. Bland annat skeppsbåten som egendomligt nog var nästan oskadad. Resterna såldes för 50:- på en haveriauktion. Skutan var assurerad för 12.500:- kr. - - - -

En sjömans liv - och 67 öre (*Gotalands Allehanda* den 5 nov. 1976)

Kommunikationerna var dåliga på den tiden. - Genom tidningar fick familjen i Jönköping reda på att skutan hade förlist, att flera hade omkommit, men ej vilka? Innerligt kan man förstå den oro som väcktes bland anhöriga till de ombordvarande.

Tre veckor efter olyckan fattade skepparen pennan och från Slite sammanfattade han vad som följer:

Slite 4/4 1906

Pastors Embetet Jönköping

Jag har haft den svåra olyckan att med mitt fartyg drifva i land utanför Ronehamn på Gotland och under detta orkanväder gick tre man bort o bland dem en bördig från Jönköping vid namn Gustaf Wm Hall född 1887 den 12/2.

Antagligen har hans föräldrar fått reda på detta genom tidningar, men då jag inte själv har kunnat delgiva dem den sorgliga händelsen . . . ingen adress finnes bland hans tillhörigheter . . . var god delgifva föräldrarna att olyckan skedde den 12/3 och att hans tillhörigheter sändes till Helsingborg, samt att hans tillgodohavande var 67 öre.

Högaktmingsfullt
(oläsligt namn)

Föräldrarna erhöll meddelandet. Ytterligare ett par brev växlades och så småningom skickades några klädespersedlar samt - 67 öre, vilket utgjorde skillnaden mellan den intjänade lönen 18:67 kr och redan utbetalade 18:- kr.

Gustav W. Hall begravdes på Rone Kyrkogård.

Provinsialläkararkiv

av Karin Edvall

Sjukvård existerade knappt i Sverige före medeltiden. Det var först via kristendomen som intresset för att vårda och bota tog form. De första sjukvårdarna var klostrens munkar och nunnor. Under medeltiden började också de första vårdinstitutionerna i landet sin verksamhet.

Både helgeandshusen och hospitalen var starkt knutna till den katolska kyrkan och helgeandshusen (som inhyste ett brokigt patientklientel av allmänt behövande människor; fattiga, sjuka, lytta och galna) låg ofta i direkt anslutning till klostret eller kapellet på orten. Hospitalen däremot, som isolerade spetälska från det övriga samhället, var placerade utanför städerna. Efter fjortonhundratalet sjönk de spetälska drastiskt i antal (lepran fanns kvar ända in på 1800-talet men i liten skala) och de allteftersom tömda hospitalen fylldes successivt av samma slags vårdbehövande som i århundraden redan befolkat helgeandshusen.

Vad hände vid reformationen

Efter reformationen blev hospitalen (helgeandshusen hade blivit allt färre och försvann slutligen helt) statens egendom. Klostren revs eller kom till användning för andra ändamål samtidigt som munkarna fördrevs. Små hospital drogs in och vårdinstitutionerna (kronohospitalen) blev färre men större. Det fanns ingen särskild styrelse för landets fattig- och sjukvård utan hospitalen i respektive stad stod under tillsyn av borgmästare och råd, samt i stiftsstäderna även av biskopen. 1642 kom

”Tiggareordningen”, en kunglig förordning som länge skulle reglera sjukvårdsväsendet i landet och som separerade fattigvården från sjukvården. Det borgerliga samhället tog successivt över omsorgen av de fattiga och hospitalen upphörde att vara allmänna försörjningsinrättningar utan blev istället institutioner för svårt kroniskt sjuka och vansinniga. Endast de helt värlösa och mest skyddslösa bland fattiga fick plats på hospitalen.

Läkarstaten var dåligt utvecklad i Sverige. De få läkare som fanns under 1500-talet hade till uppgift att bistå kungafamiljen och högadeln i händelse av sjukdom. Bland Uppsala universitets 1294 studenter år 1656 var det endast en som studerade medicin så majoriteten av läkarna hade fått sin utbildning utomlands. Bristen på akademiskt utbildade läkare innebar att bardskärarna eller fältskärarna (som utan direkt utbildning utförde kirurgiska ingrepp som t.ex. benamputationer och bölduppskarningar) fick ta hand om all sjukvård. Hospitalen stod också utan läkare. Vakter och vakterskor var anställda och prästen i församlingen hade till uppgift att sörja för hjonens själavård. 1663 bildades Collegium Medicum, ursprungligen av fyra läkare som var verksamma i Stockholm, både som ämbetsverk och som yrkesförening och detta stärkte på sikt läkarnas ställning (under 1600-talet började den naturvetenskapliga epoken i medicinens historia. Vissa fysikaliska och kemiska upptäckter ledde till förklaringsförsök av organens funktionssätt och sjukdomars uppkomst). Under 1700-talet forma-

des läkarrollen. Läkarens främsta uppgift var att bota, men successivt blev den förebyggande funktionen minst lika viktig.

De första provinsialläkarna utses

Enligt Kungl. Maj:ts medicinalordning från 1688 skulle provinsialläkare tillsättas i de stora städerna, med både staden de bodde i samt provinsen som arbetsområde, därav namnet. Tillsättningsförfarandet varierade men innebar i princip kunglig fullmakt efter att Collegium Medicum gett sitt godkännande. Initiativet vid tillsättningen (förslag, ledigförklarande av arbete) togs av landshövdingen (provinsialläkare) eller magistraten (stadsläkare) och i slutet av 1600-talet fanns det omkring nio provinsialläkare i hela riket.

Den första instruktionen för provinsialläkarna kom 1744 och enligt denna skulle provinsialläkaren "med nådig hjälp" bistå de fattiga "af christerlig kärlek utan vedergällning". Helst skulle provinsialläkaren vara bosatt i en residensstad och om det fanns ett hospital på orten var han skyldig att vårda hjonen där. Vid utbrott av farsoter skulle provinsialläkaren bistå landshövdingen och magistraten. De städer som bidrog till läkarens lön var han skyldig att besöka två eller tre gånger om året. Han skulle övervaka apoteksväsendet i länet, göra årliga apoteksvisitationer samt övervaka barnmorskornas verksamhet. För ett sjukbesök i hemstaden fick han ½ daler silvermynt och därefter för varje visit ½ karolin (1/4 daler). Ett recept hemma hos provinsialläkaren kostade 1/4 karolin. Om han blev kallad utom staden fick han fri resa och underhåll samt två daler för varje dag sjukbesöket varade. Sjukbesök nattetid gav dubbel er-

sättning och under farsoter fördubblades taxan. Liköppning gjorde fältskären i provinsialläkarens närvaro mot ett arvode av två daler.

Eländiga levnadsförhållanden

1700-talets Sverige var ett fattigt, glesbefolkat land i en kylig utkant av Europa. En överväldigande majoritet av befolkningen bodde på landsbygden eller i de små lantliga städerna. — Vart fjärde barn dog under sitt första levnadsår. De ständigt återkommande barnsjukdomarna, mässling, kikhosta och smittkoppor, skördade årligen mängder av offer. Den svåraste av dessa barnsjukdomar var (under 1700-talet) smittkoporna. Mellan 1749-1800 dog c:a 30 % av de som insjuknat och de som överlevde fick ofta svåra men inför framtiden: kopparr, blindhet, dövhet och lytthet.

Tabellverket inrättas

I mitten av 1700-talet, under den merkantilistiska eran, gällde det att maximalt tillvarata landets alla naturtillgångar. Den största tillgången var folkets arbetskraft. Staten ville uppmuntra människor till äktenskap och barnalstring. Kort sagt: att leverera undersåtar till ett billigt pris. 1749 inrättades Tabellverket vars uppgift var att insamla demografiska uppgifter som skulle spegla missförhållandena bland befolkningen. Utifrån det skulle man vidta lämpliga åtgärder. Man ville bl.a. komma tillrätta med den höga barnadödligheten och det generellt dåliga hälsotillståndet.

Tabellverkets verksamhet gav nästan omedelbar effekt. Redan efter tre år, 1752, föreslog Collegium Medicum att provinsialläkarväsendet borde förstärkas och 1755

kom de sakkunnigas betänkande. Problemen var inringade. De stora farsoterna mässling, smittkoppor och kikhosta skulle bekämpas. I syfte att minska mödra- och spädbarnsdödligheten skulle utbildning av barnmorskor förbättras. Ett annat hot mot

folkhälsan var det utbredda supandet, den s.k. brännvins-soten (1829 drack en man i genomsnitt 1/3 liter brännvin om dagen). Den alltför vanliga, grava, alkoholismen ledde till för tidig död men gjorde även att arbetet blev lidande, att barnvården försämrades. Ytterligare ett stort problem var den veneriska sjukkan som visserligen varierade starkt beroende på det geografiska läget men

som ställde till stora bekymmer för befolkningen. Under mitten och senare delen av 1700-talet när lasarettsväsendet började byggas ut (som övertog den somatiska vården från hospitalen. Hospitalen blev från denna tid mer och mer renodlade "dårhus") upptogs nästan hälften av alla platser på landets sjuk- och kurhus av könssjuka.

Sundhetskommisionen 1753

Ett kungligt brev från 3 oktober 1753 ålade landets landshövdingar att varje halvår rapportera till Sundhetskommisionen (1737-

1766 landets högsta hälso- och sjukvårdsmyndighet) om tillståndet i länet och 1756 beslutade riksdagen att bygga ut provinsialläkarväsendet. Alla län skulle ha en avlönad provinsialläkare, de större länen två, med uppgift att gratis betjäna allmogen.

Provinsialläkarna skulle motverka epidemier och bekämpa den stora barnadödligheten. Lasarett borde inrättas i varje län liksom kurhus för veneriskt sjuka på de orter som var speciellt utsatta. Apoteken skulle förbättras och barnmorskorna undervisas av provinsialläkaren samt helst skickas till Stockholm för utbildning. — Under 1700- och 1800-talen fick stadsläkarna en gradvis annan ställ-

Kolerans härjningar enl. franske tecknaren Honoré Daumier från 1830-talet.

ning än provinsialläkarna eftersom städerna utfärdade egna instruktioner med detaljerade arbetsuppgifter.

Folkupplysningens tidevarv

1700-talet var folkupplysningens tidevarv. Upplysningens idéer förespråkade framåtskridande och tro på förnuftet. Naturvetenskapen blomstrade och 1739 grundades den Svenska Vetenskapsakademien vars omfattande verksamhet under sjuttonhundratalet koncentrerades kring lantbruksfrågor och medicinska spörsmål. I slutet av 1740-talet

fick Vetenskapsakademien "den uteslutande rättigheten till almanackans utgivande och författande". Almanackan innehöll ett kalendarium samt flera uppsatser där just lanthushållning och medicinska frågor dominerade. Abraham Bäck (1713-1795), president för Vetenskapsakademien, som även en tid var chef för Collegium Medicum, tog fasta på provinsialläkarnas rapporter och utarbetade ett socialmedicinskt reformprogram som skulle ta sekler att förverkliga. 1700-talsläkarna insåg sambandet mellan kost och hälsa och enligt Abraham Bäck var mottagligheten för sjukdomar beroende av den sociala tillhörigheten: "fattigdom, elände, brist på brödföda, ängslan och miss-tröstan". Tack vare den långa traditionen av folkundervisning var läskunnigheten i landet god och spridningen av almanackornas skrifter blev en succé. 1739 års almanacka innehöll barnläkaren Nils Rosén von Rosen-

steins "Berättelser om huskurer" och 1742 kom Carl von Linnés "Huscurer för fros-san". Collegium Medicum var under slutet av 1700-talet ett hälsoupplysande centrum och deras information spreds via landshövdingarna och prästerna. Regeringen beslutade efter initiativ från Collegium Medicum att skriften "Sockenapotek" av läkaren Johan Anders Darelus skulle införskaffas till varje församling. Almanackorna distribuerades genom städernas boklådor, genom marknader och gårdfarihandlare. —

Staten ökar sitt inflytande

Provinsialläkärvesendet förstatligades helt 1773. Collegium Medicum fick till uppgift att ge förslag om tjänstetillsättningar och Kungl. Maj:t utnämnde därefter provinsialläkare. 1773 fanns 32 tjänster samt 8 stadsläkare i riket. Enligt medicinalstaten från samma år fick provinsialläkaren inte

Äldsta Sahlgrenska sjukhuset, färdigt 1782 och beläget vid det dåtida större Kronhuskvarteret. Vy från Sillegatan (nuv. Postgatan), Göteborg.

resa på kronans bekostnad utan order från Collegium Medicum. Läkaren fick inte heller ta betalt av fattiga patienter. Tidigare provinsialläkare hade klagat över att fattiga sjuka hellre satte livet till än betalade dyra pengar till läkaren. Från 1789 skulle provinsialläkare även tillhandagå kommenderingar av krigsfolk som inte var försedda med bataljonfältskärare (1813 samma rang som regementsläkare). Enligt stadskalendern från år 1800 fanns det två provinsialläkare i Älvsborgs län; Nils Lindqwist i Vänersborg och Clemens Flodin i Borås. I hela landet fanns mindre än 50 provinsialläkare.

Vaccinering mot koppor

Under perioden 1750-1900 tredubblades den svenska befolkningen. Förutom en ökad och förbättrad jordbruks- och livsmedelsproduktion där potatisen var ny huvudgröda började man få bukt med smittkop-

Pehr Dubb (1750-1834), med.dr., läkare i Gbg. Organisatör och styresman vid Sahlgrenska sjukhuset. Hedersledamot av Collegium Medicum.

Bild Göteborgs Stadsmuseum

poras gissel. 1801 gjordes den första skyddsympningen av Jenners kokoppsvaccin i Sverige och tre år senare beslutade regeringen om allmän ympning av alla barn (c:a tjugo år senare, 1825, vaccinerades 70% av alla barn). Befolkningsexplosionen innebar samtidigt att de obesuttnas och fattigas antal ökade och att fattigbebyggelsen i bondbyarnas utkanter växte. Spädbarnsdödligheten, som enligt Ulf Högberg speglar ett samhälles näringsituation, hygieniska förhållanden, bostadsstandard och utbildningsnivå, har kontinuerligt, med några avbräck (missväxt, koleraepidemier, krig) ständigt minskat i landet.

Sundhetsnämnder i städer

I städerna, som växte till sig allt mer under 1800-talet, var dödstaten högre än födelsestaten. Städerna var i verkligheten inget annat än stinkande bakteriehärdar där dricksvattnet ofta var otjänligt, bostäderna trånga och dragiga och avfallshanteringen undermåligt skött. Det som inverkade menligt på hälsan var bristen på gott vatten till dryck och matlagning, att födan ofta var otjänlig, bristen på frisk luft och rena bostäder, ett stort missbruk av starka drycker samt stadsbornas obenägenhet att följa hälsoföreskrifter och kontakta läkare vid sjukdom. Den allt större stadsinflyttningen samt 1800-talets förödande kolerahärjningar bidrog starkt till att städerna inrättade särskilda sundhetsnämnder vars uppgifter var att bekämpa epidemierna och de övriga hälsoproblemen.

Sundhetskollgium 1813

14 juni 1813 utgav Sundhetskollgium (det centrala ämbetsverket 1813-1877) en cirkulärskrivelse till landets alla läkare rörande "årliga berättelsers angivande om till-

ståndet med veneriska sjukdomen och dess förändringar mm samt medicinska topografiska beskrivningsförfattande". Sundhetskollodium begärde in månatliga uppgifter från landets provinsialläkare om väderleken i distriktet, årsväxtens beskaffenhet, om politiska och ekonomiska omständigheter ägt rum under perioden (krig, marscher, marknader mm), sjukdomar i distriktet (orsaker, botande och utgång, epidemier, dödlighet), uppgifter om provinsens läge, luftens beskaffenhet, jordens beskaffenhet, mineralvattnets art, innevånarnas levnadssätt, bopningsrum, befolkningens föda och fysik, barns uppfostran, antalet läkare och barnmorskor mm i distriktet. Enligt instruktionen för provinsialläkare och stadsläkare 13 juni 1822 var läkarnas uppgift att vårda fattiga som rika. De fattigas vård skulle betalas ur medicinfonden. Provinsialläkarna var skyldiga att rapportera om farsoter och epidemier till Kungliga Befallningshavaren i länet (prästerna var i sin tur skyldiga att varsko läkarna om dito). Läkarna skulle besiktiga och rapportera veneriskt sjuka, ha tillsyn över skyddssymningen i provinsen samt undervisa ympare och granska deras journaler. De skulle ha tillsyn över barnmorskorna och försöka förmå församlingarna att anställa utbildade barnmorskor. Vidare skulle läkarna utföra obduktioner och skriva protokoll, besiktiga beväringar vid mönstringar, inspektera apoteken en gång om året, kontrollera mineralkällor, biträda veterinärer när epidemier bröt ut bland husdjuren samt varje år insända årsberättelser till Sundhetskollodium. Från 1851 skulle årsrapporterna följa ett särskilt formulär som utarbetats av medicinalrådet och förste chefen för SCB, Teodor Berg. —

Hälsovårdsstadga 1874 för hela landet

1874 kom hälsovårdsstadgan (SFS 1874:68) för hela landet enligt vilken den sanitära verksamheten huvudsakligen lades på de enskilda kommunerna i samarbete med Kungliga Befallningshavaren i länet och läkaren på orten. I Älvsborg län fanns nu provinsialläkare i Vänersborg, Borås, Norra Dalsland, Mark, Gunnarsnäs, Alingsås, Ulricehamn, Svenljunga och Trollhättan. Stadsläkare fanns i Vänersborg och Borås. Både hälsovårdsnämnderna i städerna och kommunalnämnderna på landet skulle övervaka stadsläkarens och provinsialläkarens arbete och i detta syfte infördes ett 1:e provinsialläkareämbete 1890. —

Hälsovårdsstadgan från 1874 fick snabb effekt. Inom 10 år hade 20 svenska städer fått vattenledningar. 1902 var dödstalen i städerna lägre än på landsbygden. Från 1920 fanns en förebyggande mödra- och barnhälsovård utbyggd i städerna vilket gjorde att barnadödligheten sjönk och blev lägre än på landsbygden. Från 1940 var denna förebyggande verksamhet även utbyggd på landet. Ända in på 1930-talet nådde spädbarnsdödligheten toppar under somrar och vintrar (diaréer under somrarna och luftvägsinfektioner under vinterhalvåret). Omkring år 1900 hade farsotsdödligheten nått de nivåer som Collegium Medicum satt upp som mål på 1760-talet.

Provinsialläkararkiven

Landsarkivet i Göteborg förvarar omkring 50 provinsialläkararkiv. De äldsta handlingarna är från 1850-talet (Uddevalla 1852, Bengtsfors 1858, Falköping 1854 Mariestad 1859), men de flesta provinsialläkar-

arkiv omfattar slutet av 1800-talet samt 1900-talet. Sekretessen är 70 år.

Borås provinsialläkararkivs äldsta handling är årsberättelsen från 1866. Provinsialläkaren i Borås, Samuel Elmlund, hade då varit i tjänst sedan 1830. Det fanns även en stadsläkare i Borås, Jean Elof Lundqvist, som tillika var bataljonsläkare samt en regementsläkare Swedmark. Provinsialläkare Elmlund skrev om året som gått: de goda förhoppningar om vacker och riklig skörd blev tillintetgjord genom den nederbörd som började i medio augusti och höll på till slutet av september. Angående de sjukdomar som hemsökt provinsen hade "scharlakansfeber, bleksot, magkramp förekommit som vanligt". 1866 var ett av kolerans svarta år och detta framgår också i årsberättelsen. Inom Borås provinsialläkardistrikt hade 84 personer insjuknat i det som kallades "utbildad kolera" och 33 hade avlidit. I distriktet fanns fyra barnmorskor varav tre var bosatta i Borås. —

En annan av provinsialläkarnas arbetsuppgifter var att utföra rättsmedicinska obduktioner när sådana var nödvändiga. 1880 obducerade Borås provinsialläkare, Per Charlés, två avlidna, ett foster, som misstänktes ha dödats av sin mor och en tjugoförårig piga i Härna, som hastigt hade insjuknat och avlidit. Misstanken var förgiftning. I båda fallen kunde obduktionen bekräfta misstankarna.

Enligt 1890 års årsberättelse för Borås provinsialläkardistrikt hade influensa grasserat i januari och februari och under höstmånaderna drabbade scharlakansfebern (98 insjuknade varav 10 avled). Provinsialläkaren beskrev de vidtagna åtgärderna. Man hade så gott det gick försökt skilja friska och

sjuka åt bl.a. genom inställd skolgång. Under den första årshalvan hade hälsotillståndet varit dåligt pga influensan som "brutit många krafter". Dricksvattnet var gott och tjänligt och i Borås apotek var allt i sin ordning. Vid årets slut fanns 15 barnmorskor i distriktet. Provinsialläkaren hade gjort 13 sjukbesök under året, de flesta med anledning av scharlakansfebern. Inga medio-legala obduktioner hade utförts. Tre läkare, provinsialläkare Per J A Charlés, stadsläkare Carl Andréen och lasarettsläkaren Artur Södermark fanns i provinsen. Dessutom fanns en veterinär och två tandläkare. I Borås apotek fanns en apotekare och fem elever.

1962 upprättades länsläkarorganisationen och länsläkaren övertog i princip de arbetsuppgifter som tidigare sköts av förste provinsialläkaren. Den nya sjukvårdslagen trädde i kraft 1963. Landstingskommunerna stod nu för såväl den öppna som slutna vården. Detta innebar också definitiv bodelning mellan stadsläkare och provinsialläkare. Stadsläkaren blev, med den nya organisationen, uteslutande en hälsovårdsnämndens man. Benämningen provinsialläkare ändrades samma år till distriktsläkare.

Källor:

Harding, Gösta: Tidig svensk psykiatri, Stockholm 1975.

Högberg, Ulf: Svagårens barn, Stockholm 1983.

Nationalencyklopedin.

Borås Provinsialläkararkiv.

Herrljunga Provinsialläkararkiv.

Uddevalle Provinsialläkararkiv.

Publicerat som DOKUMENTET nr 5-1999 vid Göteborgs Landsarkiv

Prostitutionen i Göteborg

av Karin Edvall

Den 9 oktober 1865 startade besiktningsbyrån i Göteborg sitt arbete efter "stadgar och föreskrifter till förekommande av den veneriska smittans utbredande i Göteborg och dess förstäder" som fastställdes av stadsfullmäktige i slutet av december 1864. Samma dag skrevs 59 kvinnor in i polisens Lista A över prostituerade. I praktiken innebar det att stadens allmänna kvinnor sattes under sträng bevakning och att de tvingades in till läkarundersökning vid besiktningsbyrån flera gånger i veckan.

Tre av dessa var t.ex. allmänna kvinnan nr 1: *Johanna Lena Wahlberg, även kallad "Påfågeln", en trettioårig sömerska från Halland, allmänna kvinnan nr 42: Augusta Maria Almgren, från Göteborg och allmänna kvinnan nr 43: Anna Stina Johansdotter, "Svarta Fröken", från Örby.*

I slutet av 1400-talet började de veneriska sjukdomarna spridas i Europa med svåra konsekvenser som följd. I slutet av 1700-talet, när det svenska lasarettsväsendet byggdes ut, upptog de könssjuka nästan hälften av platserna på landets lasarett och kurhus.

Under medeltiden hade myndigheterna i Europa haft en tolerant inställning till prostitution; det var inte ovanligt att bordeller ägdes av staden. Men när sambandet mellan könsumgänge och könssjukdomar stod klart (1578 skrev Benedictus Olai att "franzosen" spreds genom "oren kärlek")

började genast fördömandet av de könssjuka, speciellt de som var socialt lägst stående. Sjukdomen var ett Guds straff för skörlevnad och förbud infördes mot att "hålla hus där otukt bedrevs". Ansvaret för sexualiteten vilade på kvinnan och kyrkans kvinnosyn var uppdelad i den heliga god modern och den farliga syndiga fresterskan. När veneriska sjukan skulle bekämpas vände man focus mot de prostituerade kvinnorna. Genom att kontrollera dessa lösaktiga varelser skulle könssjukan hejdas och därför infördes under mitten av 1800-talet den s.k. reglementeringen i vissa svenska städer.

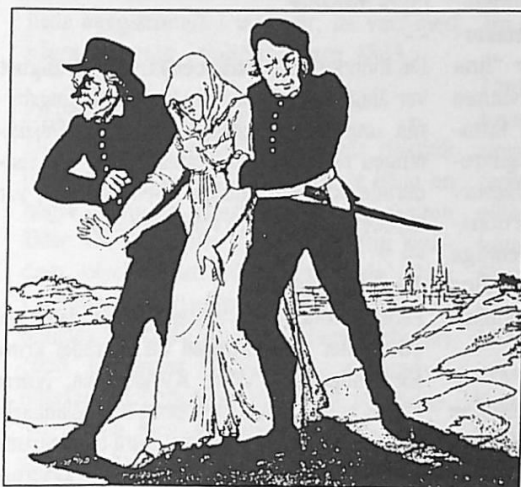
Den dåtida sexualmoralen förvisade sexualiteten, både för män och kvinnor, till äktenskapet och till barnalstringen i äkta säng. Problemet var att även de ogifta männen måste få utlopp för sin sexualdrift, annars riskerade de, enligt en enad läkarexpertis, att få allvarliga hälsoproblem. De prostituerade kvinnorna hade ett behov att fylla. Eftersom kvinnorna inte hade någon drift och männen måste bejaka sin, inriktades samhällets kontroll på kvinnorna. Skökan stämplades som fallen, men hennes kunder gick fria både från vanhedrande stämpel och från kontroll.

I Göteborg hade man infört ett första reglemente 1849. Instruktionen liknade den som redan fanns i Stockholm, som i sin tur hade Paris som förebild. De offentliga kvinnorna skulle besiktigas (läkarundersökas) minst en gång i veckan. Två speciella besiktningspoliser hade som uppgift att upp-

rätthålla ordningen och se till att kvinnorna vid behov kom till kurhuset och att de sedan inställde sig till ny besiktning. För varje bevisligen smittad kvinna som polisen ertappade fick han före 1863 tio riksdaler i belöning.

Kurhus vid Lilla Bommen

Kurhuset låg vid Lilla Bommen (sedan 1817 var det gratis vård för könssjuka). Årligen togs ett stort antal patienter in. De flesta var

Arrestering av prostituerad, akvarell av Per Nordquist

allmänna kvinnor, men även deras kunder återfinns i patientjournalerna. Könssjukdomar var t.ex. ett stort problem för artilleriregementet. - De flesta kurhuspatienter kunde efter en tid utskrivas som friska, men ett mindre antal dog på kurhuset, t.ex. av blodförgiftning. Det hände också att barn föddes och vårdades där.

I oktober 1865 uppgavs att Augusta Maria Almgren varit intagen på kurhuset åtta

gångar. Under perioden april till november 1869 vårdades hon på kurhuset med sitt två månader gamla barn, som också uppgavs vara smittat. Anna Stina Johansdotter, "Svarta Fröken" hade i oktober 1865 varit inne på kurhuset tre gånger.

Antalet veneriskt smittade minskade i Göteborg efter år 1850 men ökade igen kraftigt i början av 1860-talet. En orsak var att bomullsfabrikerna under 1860-talet genomgick en kris och många kvinnor blev utan arbete. Arbetslöshet kunde drabba från den ena dagen till den andra. Levnadsvillkoren förändrades under senare delen av 1800-talet genom den snabba industriella utvecklingen och den ökade rörligheten. Levnadsmönstren förändrades också. Unga flickor som kom till staden upplevde ensamhet och rotlöshet. - De flesta inskrivna kvinnor var unga, ogifta, inflyttade och ensamförsörjande.

När smittspridningen ökade igen visade sig besiktningssystemet inte längre vara effektivt. I början av 1860-talet diskuterade Göteborgs stadsfullmäktige åter hur spridningen av den veneriska smittan skulle motverkas och läkaresällskapet bedömde ännu en gång att smittspridningen måste sökas i den otillräckliga kontrollen av de prostituerade.

År 1865 infördes A- och B-listor

Besiktningssystemet reformerades och de nya bestämmelserna trädde i kraft 1865. Kontrollerna utökades och ordningsreglerna blev mer detaljerade. De kvinnor som bevisligen försörjde sig på prostitution

skrevs in i polisens Lista A, som var en fristående fortsättning på den lista som polisen redan förde enligt det tidigare reglementet. 1865 upprättades även en lista B för kvinnor som genom "lösaktighet var vådliga för den allmänna sundheten" men som inte försörjde sig på prostitution, den mer hemliga prostitutionen. B-listans kvinnor lät "frivilligt" läkarundersöka sig en gång i veckan och avsikten var att de skulle slippa brännmärkningen som A-listan innebar. A-listans kunder bestod av en grupp rörliga män utan fast hemvist; sjömän, artillerister och kringvandrande arbetskarlar, medan B-listans kunder mer var "fina herrar". Beslut om inskrivning av kvinnan som "genom lösaktighet är vådlig..." fattades av poliskammaren. Förhör och registrering skedde på besiktningsbyrån vid Gustav Adolfs torg. För att skydda kunderna utsattes B-listans kvinnor för mindre offentliga förhör på besiktningsbyrån. Den hemliga prostitutionen var inte intressant för polisen så länge den hölls hemlig.

Enligt instruktionen (artikel 2§7) ålades den inregistrerade kvinnan att föra ett stilla och tyst leverne, att inte anropa förbigående, inte visa sig i sitt fönster eller utmärka sig på annat sätt. Hon skulle vara anständigt klädd på gator och torg och inte tilldra sig uppmärksamhet genom att stryka fram och tillbaka. Hon fick inte ha barn eller unga flickor hos sig eller inta de förnämsta platserna på t.ex. teatern. Hon var tvungen att besiktiga sig vid ålagda tider, att vara renlig och vid tecken på venerisk sjukdom kontakta besiktningsbyrån. Enligt reglementet fick de allmänna kvinnorna inte vistas ensamma utomhus mellan klockan elva på kvällen fram till klockan tre på morgonen utan intyg om att de var ute i ett specifikt

ärende. Vid upprepade överträdelser dömdes hon att böta 5 riksdaler eller, i brist på tillgångar, till fängelse på vatten och bröd i tre dagar. Kvinnorna som skrevs in på A-listan skulle följa ett regelverk som kraftigt kringskar deras rörelsefrihet och som motarbetade den verksamhet som ändå var tillåten. - De inregistrerade kvinnorna fick inte heller resa bort utan att anmäla det till poliskammaren. Om kvinnan bröt mot reglerna vid upprepade tillfällen riskerade hon att bli dömd för lösdriveri till allmänt arbete i fyra månader.

--

De kvinnor som hade besiktningskyldighet var ålagda att infinna sig hos besiktningsbyrån ungefär tre gånger i veckan. Besiktningen skedde inför öppna dörrar och tenderade att bli offentliga spektakel som var mycket förnedrande för kvinnorna.

--

Ekelundsgatan

Prostitutionen var under senare delen av 1800-talet koncentrerad till området kring Ekelundsgatan, Övre Kyrkogatan, Norra Liden och Södra Liden samt Käppslängarleden. Läget var strategiskt; nära till centrum, hamnen och artilleriregementets kaserner vid Lilla Otterhällan. Där fanns fastigheter med små kyffen som de prostituerade kvinnorna kunde hyra in sig i, som allmänt kallades för luderkupor. Kvinnorna tvingades ofta att flytta, ibland flera gånger i månaden, och det var också vanligt att de delade bostad. Området var ökänt. Tvåkronan kallades för horpenningen. En koncentration av prostituerade fanns också i Västra och Östra Haga och i Östra Nordstaden. För de inskrivna kvinnorna blev tillvaron en rundgång mellan gatan, bordeller, poliskammaren, besiktningen, kurhuset och fängelset. —

Mellan åren 1865-1867 återfinns 188 kvinnor inskrivna på A-listan. Noggrant nedtecknades uppgifter om bakgrund och signalement (ögonfärg, hårfärg och kroppsbyggnad) så att de skulle vara lätta att känna igen. I A-listan antecknades öknamnen som figurerade kring kvinnorna. 36 av kvinnorna var födda i Göteborg. Den mest långväga var norska från Tromsø. Landsbygdsflickorna var i större utsträckning f.d. tjänsteflickor medan göteborgskorna hade arbetat i fabriken. De flesta av kvinnorna hade inregistrerats i unga år, de var, med några undantag, i tjugoårsåldern 1865.

Olyckor och alkoholism

De allmänna kvinnorna levde ett riskfyllt liv. Deras hälsa var sämre och de hade en högre dödlighet än andra kvinnor i samma ålder. De drabbades oftare av häftig sjukdom, olyckor och våld. En av de 188 kvinnorna inskrivna på A-listan 1865-1867 hittades mördad i en bod i Haga i februari 1866. Ett annat problem var en gradvis tilltagande alkoholism. Var femte prostituerad kvinna blev alkoholiserad. Sju av de inskrivna kvinnorna dog under perioden eller strax efter. Endast en kvinna, prostituerad sedan många år, uppges ha dött av en könssjukdom. Hon dog av syfilitiskt hjärnlidande, 34 år gammal.

--

Många av kvinnorna hade haft en svår uppväxt; de hade varit utplacerade som fosterbarn eller hade tidigt förlorat någon eller båda av sina föräldrar. Ju yngre kvinnan var när hon kom ut ensam i livet, desto större var risken att hon skulle slås ut.

--

Det visade sig vara nästan omöjligt att bryta den onda cirkeln. Det var svårt att bli befriad från besiktningen, speciellt för de kvin-

nor som var inskrivna under en längre tid. Kvinnan ansökte till poliskammaren om befrielse och poliskammaren gjorde då en liten utredning innan de avgjorde målet. Av de 188 kvinnor som var inskrivna på A-listan under perioden 1865-1867 befriades 20 under samma period.

--

De flesta som befriats sedan de fått arbete återföll ganska snart till sitt gamla sociala beteende. Återfallsfrekvensen var mycket stor över huvud taget. Även de som gifte sig återföll i stor utsträckning.

Under slutet av 1800-talet minskade antalet inskrivna kvinnor. - 1903 års reglementeringsutredning fann det sanitära värdet av reglementeringen lågt och städerna började allteftersom avskaffa reglementeringen. Längst fanns den kvar i Göteborg och Stockholm.

--

1918 tillkom Lex veneris och samma år avskaffades reglementeringen definitivt. Kunskaperna om veneriska sjukdomar, smittovägar och bot hade ökat. Prostitutionsnomen hade också stadigt minskat eftersom kvinnors levnadsvillkor hade förbättrats.

Källor:

Göteborgs Poliskammars arkiv
vol. DXIVa: 2a

Karlsson, Gunnel: "Den kriminaliserade sexualiteten och slaveriet", 1982

Karlsson, Gunnel: "Så skapades prostitutionen", 1984

Lundquist, Tommie: "Den disciplinerade dubbelmoralen", 1982

Landsarkivet i Göteborg

DOKUMENTET Nr 1:1999 (avkortat)

LANDET RUNT ur olika medlemsblad

Denna gång fortsätter Joel Holger att kortfattat redogöra för läsvärda och intressanta artiklar ur medlemsblad för släktforskarföreningar i Norden. Medlemsbladen finns tillgängliga i GRS bibliotek på Erik Dahlbergsgatan.

BYGD och NATUR, Sveriges hembygdsförb.
Nr 3/99. Numret handlar om korrekt uttal av ortnamn. En skrift 'Svenska ortnamn - uttal och stavning' finns sedan början av 1990-talet och Sveriges Radio-TV håller nu på med att lägga upp ett dataregister 'Dixi' i ämnet.

Nr 4/99. 'Hem till byn' av Fredrik Bergman avser byn Attsjö i södra Småland och hur den förändrats de sista 30 åren.

Nr 5/99. 'Jakten på Sveriges dialekter' av Fredrik Mårtensson redogör för projektet 'Swedia 2000', vilket skall kartlägga dialekterna i hela landet och vara klart 2003.

GENEALOGEN, Norsk Slekthistorisk For.
Nr 1/99. 'Bygningsarbetare ved Akershus festning 1630-1655, Christianias eldste arbejderklasse' av Tore Hermundsson Vigerust. - Kongar i dei norske åttetavlene' av Jo Rune Ugulen - Släktsforskning i Danmark' av Hans W. Worsøe.

HALLANDSFARARES INFORMATION, Hallands Genealogiska Förening

Nr 46 dec.99. 'www.lokalhistoria.nu - lokalhistoria görs sökbar via Internet' av Håkan L Kolsmyr. Svensk Lokalhistorisk Databas upprättas nu som ett historiskt 'minne'. Här samlas sockenstämmoprotokoll (Halland) från 1650-1918, såväl borgerliga som kyrkliga ärenden. - 'Halländska socknar 4: Spannar', beläget sydost om Varberg, redovisas.

HUSFÖRHÖRSNYTT, Skaraborgs Släktforskarförbund

Nr 4 dec.99 Den riksomfattande gravstensinventeringen har pågått sedan slutet av 1970-talet. Britt Hagman redogör här för läget i Skara-

borgs län. - Nils Pauli berättar om 'Kyrkobalkar', en inhägnad av kyrkogården, som gjordes med upptimrade stockar och var en kvarleva från medeltiden. Finns ännu bevarade kring Brandstorps och Södra Råda gamla kyrka.

KALIXFORSKARNYTT Kalixbygdens Forskarförening

Nr 4 dec.99. Bengt-Göran Nilsson skriver om 'Selet och Selsvedjan i Bondersbyn' vid Kalixälven, och de personer som där bott och verkat. - Endast 2 st 'Milstolpar' finns kvar idag i Kalix kommun, vilket Birger Nyström redogör för.

MARK-RÖTTER, Marks Härads Släktforskarförening

Nr 4/99. 'Mina dagar som biträde på gamla försörjningshemmet i Hult, på den tiden kallat "Fattiggården", berättas av Karin Andersson. En tankvärd skildring om hur det var för 70 år sedan. - 'Kyrkan i Gunnarsjö vägledde sjöman i nöd'. En beskrivning av kyrkan och förklaring till sockennamnet, Är kyrkan verkligen synlig från havet utanför Varberg?

MGF-NYTT, Midälva Gen. Förening

Nr 4/99. 'Stöde-Stockholm-Hollywood-New York-Rom-London' av Barbro Andersson handlar om Ingrid Bergman och Petter A Lindström. Forts från föreg.nr.

RUNSLINGAN, F. Släktforskare i Uppland

NNr 4 sept.99. 'De döda i Domkyrkan: vad berättar gravhällarna?' är en bokanmälan av Christina Backman avseende 'Uppsala stifts herdaminne, Band 1:3', vilket behandlar gravskick, gravkartor och gravhällar i Uppsala Domkyrka. -

Erik och Marta Ronne berättar om 'Cromwells ambassadör i Uppsala': B.White Locke, som skrev en tjock dagbok när han uppehöll sig i Uppsala på 1650-talet och drottning Kristina regerade därifrån.

SKÅNEGEGEALOGEN. Skånes Gen. Förb. Nr 2/99. Guno Haskå, SGF-ordförande, redogör för en statistisk undersökning av de 3000 skånska släktforskarnas ev. dubbla medlemskap mm i Skånes 20 st föreningar. - 'Skånes Knektregister' - 'Fosterbarn på 1800-talet' av Birgitta Nilsson behandlar dessa barns utsatthet i äldre tider.

SLÄKT OCH HÄVD. Gen. Föreningen

Nr 3-4/99. 'Johan Mörske, hans ättlingar och byn Marek under medeltiden' av Göran Sparrlöf, Jönköping. - 'Släkten Stare från Skåne' av Pontus Möller, Solna - Några anteckningar kring släkten Retzius' äldre led' av Sune Lindqvist, Stockholm.

SLÄKTBITEN. Forskarför. Släkt & Bygd, Bollnäs.

Nr 2-3/99. 'Sunnerstaholms bruk', ett bruks historia sammanställt av Göran Malm - 'Elvira Madigan i Bollnäs' blev 1889 enlevererad av greve Sixten Sparre från lindansörens styvfars cirkus. Tälten var uppslagna invid Bollnäs berättar Göran Malm.

SLÄKTEN. Södra Västerbottens Släktf.

Nr 4/99. 'Tio byars historia i Bygdeå' av Thure Johansson (+). Om hur byarna anlades på 1700-talet och utvecklades. Några av dem idag oboboda. - 'Mårten Andersson - båtsman och nybyggare'. Tredje delen av Daniel Brömsters redogörelse om en Ledusjö-släkt. - 'Från Emil till Olov Skötkonung' är en släktföljd under tusen år uppställd av Tom Juslin.

Nr 3/99. Forts. på artikeln 'Den gamla Ledusjö-släkten' - 'Korrekt och kyrklig släkt' av Anna Werner behandlar gamla Bure-släkten, känd sedan 1500-talet.

SLÄKTFORSKAREN. Helsingfors Släktforskare

Nr 2/99. Med rubriken 'Från ovanlig fromhet till gudlöst leverne' skriver Hans Anderson om släkten Oleander på 1730-talet i Östra Finland, från kaplanen Fabian Oleander (1703-1785) till Alexander Magnus Oleander (1804-). - Peter Heimbürger redovisar 'Hur mina barnbarn blev släkt med Ramses II'. Han har en släktlinje ned till Karl den Store och Pippin den gamle, men har nu sett en tysk framställning som visar en släktlinje ända ned till Sethi, far till Ramses I i 119 generationer! Naturligtvis tillhör detta släktforskningens kuriosakabinett.

SLÄKTHISTORISKT FORUM. Sveriges Släktforskarförbund

Nr 5/99. 'Tankar om vallonsläkten Chenon'. Kjell Lindblom funderar om stamfadern Paschilius Dionysius Chenon. - 'De fattigas lott var hård' behandlar sociallagar från 1800-talet med litteraturhänvisningar. Skribent är Barbro Nordlöf, Huddinge. - Tapari Rossi skriver om 'Vem var tullskrivaren och inspektorn Fredrik Aqvilon?' som levde omkr. 1680-1750 i Sölvesborg och Glimåkra. - Marika Lagervall redogör för bakgrunden till våra släktskapsord: 'Kusin, sysling, brylling och pyssling'.

SLÄKTSPEJAREN. Vasanejdens Släktforskare

Nr 8 nov.99. Henrik Mangs berättar om 'Kronans trumpetare Sven Olofsson Rahm'. Det var på regalskeppet 'Kronan' Rahm var trumpetare liksom sin son Olof och de drunknade när 'Kronan' blev skjuten i sank 1676 vid Öland. Henrik Mangs söker nu ett ev. släktskap mellan rotesoldaten i Munsala Carl Olofsson Rahm (f. i Klara förs. Stockholm omkr. 1735) och trumpetarna (far/son) Sven Olofsson Ram / Olof Svensson Ram.

SLÄKT-TRÄDET. Nordvärmlands Släktförening

Nr 3 sept.99. 'Vinter-Per' är rubriken på berättelsen om Per Nilson-Vinters (1830-93) levnads-

öden i Fryksände, skriven av Kerstin Meric.
Nr 4 dec.99. Gunilla Önnberg har hämtat 'Sånger om Heikki Häkkinen' från Torsby Finn-kulturcentrum. Hon berättar även om 'När de första rallarna kom till Fryksdalen'.

SLÄTTFORSKAREN. Södersläts Släkt & Hembygdsforskarförening

Nr 2/99. 'Med Kyllingablod i ådrorna'. Peter Larsson förklarar sitt intresse för namnet Kylling från södra Skåne, från 1300- fram till början av 1700-talet. - 'På auktion i Södra Virestad år 1772'. Auktionen efter den avlidne domkyrko-hemmansåboenden Pehr Ohlsson beskrivs ingående med personuppgifter om alla de närvarande samt vad de ropade in.

SÖDERTÄLJE-PROBANDEN. Södertälje Släktförening

Nr 132 sept.99. 'Från min forskning' innebär för K-E Ferner att han skriver om sina 16 soldatanor. Som följd av dessa har han ett stort intresse för vapen och faktorier under gångna tider. - 'Från min släktforskning' berättar Astrid Persson. Hennes mormormor, f. 1845, skrev ett antal brev som är bevarade, till stor glädje för ättlingarna.

Nr 133 dec.99. 'Från min forskning' handlar denna gång om bouppteckningar och bomärken. - 'Min anfader Anders Alenius' (1743-1820) blev kyrkoherde i Lycksele berättar Margareta Lindgren. - K-E Ferner skriver om 'Samhällets barnavård under 1900-talets början'.

TROLLHÄTTEBYGDENS Släktforskare.

Nr 3/99. 'Det sista nödåret' av J.Ejdestam, vilken syftar på året 1867, men artikeln har ett vidare tidsperspektiv. 1867 rådde svår missväxt och hungersnöd i hela landet. - 'Sånger om Göta-Lena' är upptecknade på 1850-talet i Västergötland och införes av Gerd Johansson tillika med några 'Huskurer'.

Nr 4/99. 'Strannas barn -Trollhättans bebyggelse på 1850-talet' är saxat ur 'Trollhättebygden förr och nu, januari 1932'.

Här anges Trollhättans indelning i rotar och kvarter, kvarn- och industriägarer, fastighetsägare m.fl. - 'Sista avrättningen på Galgberget i Lödöse' av Nils Appelgren, Trollhättan. Det var 21-årige Andreas Segerberg som miste sitt huvud 1854, eftersom han mördat sin fästnös och hennes mor. - 'Rusthåll och rusthållare' är ett referat av Kjell Henryssons föredrag på Skaradagen 99, allt förmedlat av Anna-Lisa Berglund.

VÄRMLANDS ANOR. Värmlands Släktforskarförening

Nr 3/99. 'Släkten Boltzius på Tollerud och Järpetan' av Sven Anders Björklund på Älvklingen. En lång utredning om släkten Boltzius från fältskären Fredrik August d.ä. (1722-1769) från Filipstad och ytterligare i 5 generationer. Den mest kände var predikanten och helbrägdagörelsen Fredrik August Boltzius (1836-1910).

Nr 4/99. Ett fylligt referat av Släktforskarlagarna i Karlstad i sept. 99, sammanställt av ordf. Lars-Gunnar Sander. - Han anvisar även hur man söker 1890 års värmlänningar på Internet <http://www.foark.umu.se/folk/>. Även Västerbottens, Norrbottens, Jämtlands och Västernorrlands län är numera sökbara. - 'Borgviks bruk. Utveckling och nedgång 1840-1924'. Ett föredrag av Sven Hugo Borg refereras.

VÄSTGÖTAGENEALOGEN. Västgöta Genealogiska Förening

Nr 3 sept.99. Har som tema 'Marks härad'. - 'Så kristnades Mark' skildras av Anders Brogren. - 'Marks Härads Släktforskarförening 15 år' tecknas av Göran Weiler i Torestorp. - 'Istorps kyrka, en kort historik' av Anders Brogren. - 'Några soldatöden från Marks härad' av Britt Hagman, Örby.

Nr 4 dec.99. Har som tema 'Datorn i släktforskningen' och behandlar olika program, register och hemsidor på 'Nätet'. - K G Junhall, Kinna, ger tips och goda råd om hur man publicerar sina släktforskningsresultat i bokform. - Christer Gustafsson Slätt, Sollebrunn, har gjort en för-

enkla antavla för sina barn ned till Sven Tveskägg.

ÅDALINGEN. Ådalens Släktforskarför.

Nr 4/99. 'Ett handelstillstånd från Gustaf III:s tid' beskriver ett pass som utfärdades för bonden Eriks Perssons resa utanför hemsocknen (Ullångers sn i Ångermanland). Han skulle till Uppsala för att sälja smör, kött, skinn mm. - Britta Ulander berättar 'Något om fåbodrar i Bjärträ och Ångermanland'. Idag finns här inga levande fåbodrar kvar.

ÄTTLINGEN. Skövde Släktforskarförening
Nr 2/99. 'Mormonerna - databaser och släktforskning', en sammanställning av Ulf Borg. Här redogöres för mormonkyrkans grundläggande trosprinciper, arkiv, mikrofilmning och databaser.

ÖGF-LÖVET. Östgöta Gen. Förening

Nr 58 sept.99. 'Landsarkivet 100 år' av Hans

Egeskog avser Landsarkivet i Vadstena. - 'Sverige förr - inget skatteparadis precis' är en förteckning över en bondes i Östergötland årliga utgifter på 1700-talet, funnen bland landskansliets handlingar i Vadstens landsarkiv, med kommentarer av Gunnar Rydberg, bl.a. om dåtidens skatteterminologi. - 'Vem var Henrik Danckwardts fränka?' av Christer Pahlsson, Helsingborg.

Nr 59 dec.99 'Kyrkoherde Jonas Kylander (d.1696) i Frödinge och hans två giften' av Berit Sjögren, Uppsala, är ett tillägg till notiserna om prästfamiljen Kylander i Linköpings stifts herdaminne. - '1100-talsridaren Danckwardt och hans efterkommande' av Christer Pahlsson. Han följer släkten Danckwardt ytterligare bakåt i tiden genom forskning i Lybeck. - 'Kan Per-Anders få fart på utgivningen av släktböcker?' Per-Anders Lundh i Örebro vill hjälpa andra med råd och tryckning av utredningar i små upplagor (omkr. 50 ex.)

NYA MEDLEMMAR i GRS t.o.m. mars 2000

Andersson, Gerd	Nordhemsgatan 52	413 06	Göteborg	031-149894
Bejhav, Ulla Britt	Linnégatan 76	413 08	Göteborg	031-7110297
Falkensson, Siv	S. Fiskebäcksv. 242	426 58	V. Frölunda	031-290304
Hahne-Eriksson, Birgit	Oxögedal 31	422 43	HisingsBacka	031-521429
Hall-Hultman, Gertrud	Sägengatan 24	422 58	HisingsBacka	031-253228
Hedman, Gun	Gökevägen 6 B	422 43	HisingsBacka	031-521220
Hörnfeldt, Bengt	Skomakaregatan 6	411 29	Göteborg	031-165082
Johansson, Inger	Stora Postegårdsg.30	422 44	HisingsBacka	031-224945
Johansson, Olof	Mellanbergsv. 23	427 37	Billdal tel.	031-915550
Johansson, Sven-Erik	Gilltorp 6404	444 92	Jörlanda	0303-521 55
Karlsson, Inger	Basungatan 26	421 40	V.Frölunda	
Larsson, Anita	Bangatan 60	414 64	Göteborg	031-126771
Lethvall, Maj o. Kjell	E. Dahlbergsg. 31 A	411 31	Göteborg	031-811151
Nielsen, Ulla o. Sven	S. Ligården 11	425 30	HisingsKärre	031-571755
Nyberg, Ingrid	Marklandsgatan 51	414 77	Göteborg	031-416497
Rundblom, Holger	Sångspelsgatan 2	422 41	HisingsBacka	031-519265
Strömbom, Jan	Karl Johansgatan 62	414 55	Göteborg	031-122415
Tillman, Göran	Sten Sturegatan 24	411 39	Göteborg	031-812528

Välkomna i föreningen!

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
retur med nya adressen till:

GöteborgsRegionens
Släktforskare
Erik Dahlbergsgatan 36 B
411 26 Göteborg

B FÖRENINGSG-
BREV

Sverige

Porto betalt

*D I S, Datorhjälp i släktforskningen och Ö G F, Östgöta Genealogiska Förening
inbjuder till*

Släktforskardagar den 26-27 aug. i Linköping

Temat: Kvinnoöden och Släktforskning i tiden.

Sveriges Släktforskarförbunds Riksstämma 2000

www.dis.se/sdf2000.htm

Fullständigt program på G R S anslagstavla.

Anmälningssblanketter hos sekreteraren.

GöteborgsRegionens Släktforskare

BIBLIOTEK och EXPEDITION

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg
har öppet under våren t.o.m. 11 maj år 2000.

tisdagar kl 10.00 - 12.00

torsdagar kl 10.00 - 14.00 (då torsdagsgruppen har sin verksamhet)

samt **1 timma före varje föreningsmöte** på Erik Dahlbergsgatan
Dessutom har Sybil Winell, tel. 16 05 95, erbjudit sig att öppna bi-
blioteket för besök efter telefonöverenskommelse.

Tel. 031-13 12 26 www.genealogi.se/vsgf.htm Postgiro 24 23 85 - 3